

Bespreeknotitie voor de commissie

Commissie	:	Ruimte
onderwerp	:	Evaluatie diftar 1e helft 2022
portefeuillehouder	:	Wethouder J. de Maa
Commissievergadering	:	15 november 2022
Bijlagen	:	Evaluatie diftar 1 ^e helft 2022 Memo Evaluatie

Inleiding

In de raadsvergadering van 25 februari 2018 is tot een aantal maatregelen besloten om de hoeveelheid restafval te verminderen. Doordat door diverse oorzaken een verhoging van de afvalstoffenheffing werd voorzien, is in de gemeenteraadsvergadering van 8 november 2018 tot bezuinigingen besloten, en is het amendement "Begroting tarief afvalstoffenheffing" aangenomen met daarin onder andere:

1. Zo snel mogelijk, maar uiterlijk 1 januari 2020 een diftarsyteem in te voeren waarmee de kosten voor de afvalinzameling omlaag kunnen en het milieurendement wordt verhoogd.
2. Hierbij aandacht te besteden aan de bescherming van de privacy.

Er is gezocht naar een systeem dat past bij de gemeente en haar inwoners en dat recht doet aan zorgen met betrekking tot privacy. Dit resulteerde in de volgende ontwikkelingen:

1. De invoering van een prepaid diftarsyteem waarmee de algehele kosten voor de afvalinzameling omlaag gaan (geënt op een afname van de hoeveelheid 'duur' restafval) en het milieurendement wordt verhoogd.
2. De overgang op volledige nascheiding van PMD (plastic- en metalen verpakkingen en drankenkartons). PMD wordt daarom sinds 15 oktober 2021 niet meer apart ingezameld, maar door de restafvalverwerker, na inzameling, uit het restafval gesorteerd.

Het is belangrijk om de effecten van het uitgevoerde beleid goed te monitoren en te evalueren om recht te blijven doen aan de gestelde doelstellingen en zorg te dragen voor een goede dienstverlening, incl. kosten voor de inwoners van de gemeente.

Evaluatiecriteria

Voor de vergadering van de Commissie Ruimte op 17 juni 2021, is een memo Evaluatie diftar bij de vergaderstukken gevoegd (zie bijlage). Daarin is beschreven op welke wijze de structurele effecten van de wijzigingen zullen worden gemonitord.

De voorliggende evaluatie van het systeem wordt vormgegeven rondom 3 relevante onderdelen:

1. Dienstverlening;
2. Milieurendement;
3. Financiën.

Evaluatiemoment

In de memo werden twee belangrijke ijkpunten bepaald. Eén evaluatie over het eerste halfjaar en één evaluatie over het totale eerste jaar. Eerstgenoemde evaluatie is ook aangeduid met 'juni' daar het de periode betreft van 1 januari 2022 t/m 30 juni 2022.

In een streven naar kwaliteit, nauwkeurigheid en volledigheid ligt het rapport in november voor aan de commissie. Om de effecten van diftar op alle afvalstromen in beeld te krijgen hebben de verschillende inzamelaars en verwerkers input geleverd. Ook is de rapportage van de sorteeraanlyse van het restafval meegenomen in de evaluatie,

alsmede de financiën, informatie van de leverancier van het systeem (bijvoorbeeld gebruik tikken ter compensatie), meldingen in het zaaksysteem, etc.

Na het zomerreces waren de gegevens compleet en kon gestart worden met de verwerking in tabellen en grafieken om tot vergelijkingen met 2021 te komen. Na een grondige analyse is het rapport samengesteld door JMA: opbouw, lay-out, afbeeldingen, teksten, verwerken opmerkingen, etc. Na een maand was het rapport gereed.

Vervolgens is een collegevoorstel en een keuze gemaakt voor de vorm van de bespreknotitie. Na vervaardiging hiervan kon de evaluatie aangeleverd worden voor het bestuurlijke traject, volgens een intern schema. Ook dit vergde een maand.

Inhoudelijke informatie

In de evaluatie wordt aandacht geschonken aan de effecten van diftar met betrekking tot de ervaren en geboden dienstverlening, de kosten voor zowel de gemeente als de gemiddelde afvalstoffenheffing voor inwoners en voor de milieu-effecten.

Dienstverlening

De dienstverlening van de gemeente Ouder-Amstel is op enkele onderdelen gewijzigd voor inwoners met de komst van diftar:

- Inwoners moeten, in lijn met het gekozen prepaid systeem, zelf zorg dragen voor voldoende saldo op de afvalpas om restafval aan te kunnen bieden bij de ondergrondse container(s);
- Alle inwoners hebben de mogelijkheid om GFT gescheiden aan te bieden. Voor de hoogbouw is de ledigingsfrequentie gedurende het eerste halfjaar verhoogd. Ook is er een toename te zien in het aantal inwoners van de laagbouw dat een minicontainer voor GFT heeft aangevraagd;
- De OPK (Oud papier en karton) inzameling is geoptimaliseerd middels aanvullende ondergrondse containers met speciale kartongleuf;
- De nascheiding van PMD is sinds oktober 2021 ingevoerd. Inwoners kunnen PMD bij het restafval aanbieden, waarmee hiervoor geen verdere bronscheiding gevraagd wordt.

De keuze van het prepaid-diftar-systeem heeft ervoor gezorgd dat de gemeentelijke organisatie geen inzicht heeft in het aanbodgedrag, betalingen en persoonsgegevens van de inwoners. Hiermee wordt invulling gegeven aan de breed gedragen wensen en zorgen rondom de borging van privacy. Echter is gedurende het eerste halfjaar gebleken dat inwoners binnen dit systeem daarmee minder goed bediend kunnen worden. Vragen die meer inzicht in het systeem vereisen, kunnen niet door de gemeente beantwoord worden en moeten door inwoners bij de leverancier van het systeem belegd worden. Hiermee is het gemiddelde serviceniveau vanuit de gemeente afgenomen.

Na een overgangperiode van de projectfase met veel implementatievragen naar de beheerfase met louter vragen over pasjes, inloggegevens, afgeschreven tikken etc. kunnen inwoners nu rechtstreeks terecht bij de leverancier.

Voorafgaand aan de invoering van diftar werden negatieve effecten verwacht in de vorm van dumpingen en bijplaatsingen. Gedurende het eerste halfjaar is gebleken dat er inderdaad sprake is van een toegenomen aantal bijplaatsingen (en meldingen daarover), maar dat er met een combinatie van het nieuwe beleid, communicatie en aanvullende handhaving sprake is van een grotendeels beheersbare situatie. Bij enkele hoogbouwlocaties waar dit nog niet het geval is wordt ingezet op specifieke locatiegerichte communicatie. Hierbij wordt waar mogelijk proactief opgetreden om structurele probleemlocaties aan te pakken.

Er is regelmatig contact met betrokken organisaties zoals Eigen Haard (over onder andere opruimacties bij het Zonnehof), de beheerders van Natuurgebied Amstelland en

winkeliers rond Het Haventje. Voor het recreatieafval daar zijn tijdelijke containers geplaatst en er komt een geautomatiseerd systeem zodat recreanten tegen een kleine vergoeding gebruik van de restafvalcontainer kunnen maken. Er zijn gesprekken geweest op vluchtelingenlocaties en er is een folder in de Oekraïense taal gemaakt. Ook is een folder voor onder andere nieuwe inwoners gemaakt met veel afbeeldingen. Deze komt binnenkort in meerdere talen beschikbaar. Tevens wordt de website aangepast.

Het tegengaan van overlast blijft een aandachtspunt. Bijplaatsingen zijn logischerwijs niet wenselijk en hiervoor blijven we structurele, situatie-afhankelijke oplossingen ontwikkelen. De gekozen werkwijze om dumping en bijplaatsing beheersbaar te houden wordt doorgezet en de resultaten hiervan zullen worden meegenomen in de tweede evaluatie.

Financiën

Afvalstoffenheffing

Gemiddeld gezien blijkt er sprake te zijn van een lagere afvalstoffenheffing ten opzichte van een situatie zonder diftar. In 2021 betaalden meerpersoonshuishoudens € 310,21 en eenpersoonshuishoudens € 274,15 aan afvalstoffenheffing.

In 2022 betaalden meerpersoonshuishoudens een vast tarief van € 256,98 en als de trend zich doorzet over heel 2022, betalen zij € 36,77 aan tikken. Totaal € 293,75 (dat is € 16,47 minder dan in 2021).

In de prognose waren we uitgegaan van € 321,48 op jaarbasis (incl. € 64,50 aan tikken), maar het valt € 27,74 lager uit per meerpersoonshuishouden.

Zonder diftar zou de afvalstoffenheffing 2022 uitgekomen zijn op: € 325,72.

In 2022 betaalden eenpersoonshuishoudens ook een vast tarief van € 256,98 en als de trend zich doorzet over heel 2022, betalen zij € 14,82 aan tikken. Totaal € 271,80 (dat is € 2,35 minder dan in 2021).

In de prognose waren we uitgegaan van € 282,98 op jaarbasis (incl. € 26,00 aan tikken), maar het valt € 11,18 lager uit per eenpersoonshuishouden.

Zonder diftar zou de afvalstoffenheffing 2022 uitgekomen zijn op: € 287,86.

Structurele kosten

- De kosten voor restafval zijn afgenomen door efficiëntere lediging (lagere inzamelkosten) en minder aanbod van restafval (lagere verwerkingskosten);
- Ten aanzien van de grondstoffen wordt er meer GFT aangeboden dan verwacht, vielen de opbrengsten van het glas wat tegen (marktprijs) en bleek er iets minder OPK aangeboden te worden (hoewel de prijs hiervoor gunstiger is dan verwacht);
- De gehele afvalbeheerskosten bleken hoger dan verwacht, waarbij de stijging veroorzaakt werd door onder andere transport en indexeringen (op verwerking).
- De structurele lasten, verwacht bij de invoering van diftar, zoals administratie, uitgifte pasjes etc. blijken overeen te komen met de werkelijkheid.
- De compensatiemaatregelen voor gezinnen met een minimum inkomen verliepen volgens de prognose. Wel waren er minder aanvragen voor compensatie voor medisch afval en meer aanvragen door zwerfafvalpakkers dan verwacht.
- Alle kosten in ogenschouw nemend blijken de prognoses overeen te komen met de werkelijkheid en blijken de tarieven van de afvalstoffenheffing daarmee toereikend. De huishoudens zijn gemiddeld genomen voordeliger uit dan in 2021 en ook ten opzichte van de prognose.

Capaciteit

In de begroting rondom diftar is rekening gehouden is met alle reguliere werkzaamheden en extra capaciteit voor beleid en handhaving. De kosten van beslissingen op bezwaar worden gecompenseerd door de boetes.

Milieueffecten

De invoering van diftar heeft een positief effect op het milieurendement van de gemeente Ouder-Amstel waarbij de vooraf geformuleerde doelstellingen ruimschoots behaald worden. Er is sprake van een afname van het aangeboden restafval van 34% (prognose: 20%) en het scheidingspercentage bedroeg over het eerste halfjaar 66% (prognose: 60%). De afname van het restafval is gepaard gegaan met efficiëntere inzamelroutes (met minder ledigingen voor zowel de mini- als de ondergrondse containers). De afname in het restafval wordt vooral veroorzaakt door minder bedrijfsafval, betere scheiding en verhoogde preventie (bewust inkopen). Er zijn op dit moment geen signalen om aan te nemen dat er sprake is van afvaltoerisme (inwoners die naar een buurgemeente gaan met het afval). We zijn hierover regelmatig in gesprek met gemeente Amstelveen, Diemen en Amsterdam.

In lijn hiermee is een positief effect te melden op de aangeboden hoeveelheid groente-, fruit- en tuinafval (GFT) in het restafval. Dit is afgenomen met 32 kilo per inwoner per jaar. Echter is er voor deze stroom nog een verdere verbetering mogelijk aangezien er nog 70 kilo (per inwoner, per jaar) in het restafval zit. Nog niet alle inwoners van de laagbouw hebben een GFT container aangevraagd (hoewel dit aantal wel is opgelopen) en ook de inzameling bij de hoogbouw kan nog verder gestimuleerd worden. Hiervoor blijft goede communicatie noodzakelijk. De inzameling van oud papier en karton (OPK) is gelijk gebleven. Desalniettemin is het relevant om te vermelden dat het aandeel OPK in het restafval is gedaald.

Conclusie

Conform de memo Evaluatie (Commissie Ruimte 17 juni 2021) is het eerste halfjaar diftar geëvalueerd.

Inhoud evaluatie

De conclusie van de evaluatie diftar 1^e helft 2022 is dat de gemeente Ouder-Amstel haar beoogde doelstellingen van 20% vermindering huishoudelijk restafval en 60% afvalscheiding in het eerste halfjaar ruimschoots haalt, binnen de daarvoor financieel gestelde kaders. De kosten voor de inwoners vallen gemiddeld lager uit dan in 2021 en lager dan geprognoseerd.

Doorkijk tweede helft 2022

Qua hoeveelheid restafval is de verwachting dat de trend zich doorzet. De bijplaatsingen van (fijn) restafval zal zich beperken tot enkele specifieke locaties, waar ook voor de invoering van diftar al sprake was van bijplaatsingen. Hieraan blijft gewerkt worden, onder andere door specifieke en gerichte communicatie en handhaving. Hierin worden de bijplaatsingen van grof afval meegenomen, hoewel die geen verband houden met diftar en al bestonden voor de invoering ervan. In de tweede helft van 2022 hebben zich ICT problemen voorgedaan bij de oplaadzuilen. Het betreft dan ook een heel nieuw systeem in Nederland. De problemen zijn inmiddels opgelost.

De vragen van inwoners over het beleid werden in de projectfase door de gemeente beantwoord. Nu de vragen zich voornamelijk richten op pasjes, inloggegevens en tikken is de beantwoording hiervan overgeheveld van het klantcontactcentrum van de gemeente naar de leverancier. Uitgangspunt is dat inwoners hierdoor sneller geholpen kunnen worden in geval van storingen of andere vragen met betrekking tot het systeem.

Vervolg

Zoals vastgelegd in de memo zal 12 maanden na invoering een tweede evaluatie worden geschreven waarin de effecten van één jaar diftar worden behandeld. De exacte oplevering van dit rapport is afhankelijk van de beschikbaarheid van alle jaaroverzichten. Zodra de evaluatie over het gehele jaar gedeeld kan worden, zal deze zo spoedig

mogelijk aan de gemeenteraad beschikbaar worden gesteld. De commissie kan voor deze evaluatie specifieke aandachtspunten meegeven.